

Postoje společnosti k homosexualitě

Social attitudes to homosexuality

Helena Kuncová

Fakulta sociálních věd

Universita Karlova

Praha

3. ročník sociologie

Konzultoval: PhDr. Pavel Kuchař, CSc.
Práce bude obhajována v 6. semestru studia.

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

V Praze dne 20. července 2006

Helena Kuncová

Obsah

1. Úvod	1
2. Metodologie práce	2
3. Vymezení pojmů homosexualita a bisexualita	2
4. Právní úprava soužití homosexuálních dvojic v Evropě	4
5. Postoje	5
6. Homosexualita a církve	7
7. Coming out	7
8. Přístupy k homosexualitě	8-10
8. 1. Homofobie	8
8. 2. Přístup založený na toleranci	10
9. Vztah ČR a SR k homosexualitě	11
10. Zákon o registrovaném partnerství	11
11. Postoje občanů Prahy a Bratislavy k homosexualitě	14-29
11. 1. Východiska výzkumu	14
11. 2. Hypotézy	15
11. 3. Metodologie	16
11. 4. Výsledky celého vzorku	17-18
11. 4. 1. Názor na homosexualitu	17
11. 4. 2. Názor na registrované partnerství	17
11. 4. 3. Názor na svěření dítěte do péče homosexuálním pářům	18
11.4. 4. Názor na způsob života homosexuálně orientovaných	18
11. 5. Vliv vzdělání	19
11. 6. Vliv věku	20
11. 7. Vliv víry	22
11. 8. Vliv příslušnosti k církvi	23
11. 9. Vliv participace v neziskové organizaci	24
11.10. Vliv osobní znalosti homosexuálně orientovaného	26
11. 11. Vliv osobní homosexuální zkušenosti	27
11. 12. Vliv postoje jednotlivce na hodnocení společnosti ...	29
12. Závěr	30

Literatura

Přílohy

Abstrakt

Postoje společnosti k homosexualitě a homosexuálům se vyvíjejí a jsou v čase proměnlivé. Tyto postoje jsou velmi různorodé, od snahy homosexualitu vymýtit, potlačit a jako nemoc ji léčit, až po její chápání jako vrozené odlišnosti, kterou je třeba tolerovat a respektovat. V mnoha zemích Evropy je soužití párů stejného pohlaví upraveno zákonem. Na otázku: „Jaké faktory nejvíce ovlivňují postoje k homosexualitě?“ se pokouší odpovědět dotazníkové šetření provedené v Praze a Bratislavě. Homosexualita je nejčastěji vnímána jako jedna z variant lidské sexuality. Postoj k homosexualitě ovlivňuje zejména příslušnost k církvi a otázka víry v Boha. Společnost je v podstatě tolerantní, včetně podpory registrovanému partnerství. Současně však odmítá takový model rodiny, kdy by manželství již nebylo výlučně svazkem muže a ženy, ale mohlo by být uzavíráno i osobami stejného pohlaví, včetně možnosti svěřeni dítěte do péče. Společnost by měla prosazovat nediskriminační politiku a vzájemný kontakt heterosexuálů a homosexuálů. Homosexuálně orientovaní by měli svou orientaci přestat skrývat v každodenním životě, nebát se o své odlišnosti mluvit.

Abstract

Social attitudes to homosexuality and homosexuals evolve and vary in time. These attitudes are heterogenous, from tendency to exterminate homosexuality, repress it and cure homosexuality as a disease, to appreciation of homosexuality as a congenial difference, which is to be tolerated and respected. In many European countries cohabitation of same-sex couples is regulated. A questionnaire survey undertaken in Prague and Bratislava attempts to answer the question “Which factors most influence attitudes to homosexuality?”. Homosexuality is most often perceived as a variation of human sexuality. The attitude towards homosexuality is influenced mostly by churchmanship and belief in God. In principal, social attitudes are broad, including the support of registered partnership. Concurrently, the society deprecates a family model in which marriage is not explicitly partnership between man and woman, but can be contracted by people of the same sex, with the possibility of child adoption. The society should advance an anti-discrimination policy and support contact among heterosexuals and homosexuals. Homosexuals should cease hiding their orientation in everyday life and not be afraid to talk about their difference.

1. Úvod

Lze říci, že postoj naší společnosti k homosexualitě a homosexuálům je velmi složitý a ambivalentní, je výsledkem určitého kompromisu mezi prakticky nesmiřitelnými názory na tento fenomén. Na jedné straně je patrná nesporná tolerance k homosexuálům jako lidským bytostem, na druhé straně nepochopení či dokonce obavy z jejich aktivit a požadavků.

Celá složitost této problematiky se u nás zřetelně projevila v procesu přípravy, tvorby a schvalování nedávno přijatého zákona o registrovaném partnerství. Tento zákon byl přijat nejtěsnější většinou, a to až na několikátý pokus. Ze zdánlivě jednoduché normy se stala navýsost politická záležitost, kdy tábory příznivců a odpůrců zákona byly prakticky vyrovnané, přičemž argumenty pro zákon a proti němu byly až na výjimky závažné a hodny pozornosti.

Na jedné straně lze těžko něco namítat proti tomu, aby v případě, kdy dva dospělí jedinci spolu žijí a jsou tedy vůči sobě v určité sociální závislosti, mohli mít právo svůj vzájemný svazek určitým slavnostním způsobem úředně stvrdit a převzít tak vůči sobě zákonnou odpovědnost. Na druhé straně pak nelze nevézt v úvahu např. argument, že stát ve svém zájmu chrání určité instituce, přičemž v rámci sexuálních vztahů mezi lidmi je touto institucí rodina, vytvářející zázemí a prostor pro vznik a výchovu budoucích generací. Tato rodina je postavena – a jinak tomu ani být nemůže – na svazku muže a ženy. Zákon o registrovaném partnerství však již platí a můžeme si jen přát, aby smysl tohoto zákona – snaha pomoci některým našim spoluobčanům – byl naplněn.

Postoje společnosti k homosexualitě jsou proměnlivé v čase a podléhají vývoji jako společnost sama. Můžeme doufat, že to, co uvádí Gerald P. Mallon v úvodu své knihy „We don't exactly get the wellcome wagon“ (průzkum mezi homosexuálními adolescenty ze sociálních zařízení), totiž že historie homosexuality vychází z desetiletí tajemství a skrývání, kdy pouhá zmínka o tom, že někdo není skalní heterosexuál mohla zničit kariéru i život, je již i v naší společnosti překonáno.

Od Rakousko – Uherského „Trestního zákona o zločinech, přečinech a přestupcích“, kde je homosexuální styk, stejně jako obcování se zvířaty, definován jako „zločin smilstva proti přírodě“, přes trestní zákoník z roku 1950, kdy je

homosexuální styk stále trestným činem, až ke zmíněnému zákonu o registrovaném partnerství, došlo nesporně v postojích společnosti k výraznému posunu.

Předkládaná bakalářská práce vychází ze snahy problematice postojů společnosti k homosexualitě a faktorům, kterými jsou tyto postoje ovlivněny, porozumět.

2. Metodologie práce

Ve své bakalářské práci jsem pro studium postojů k homosexualitě a homosexuálně orientovaným vycházela převážně z vlastního výzkumu – dotazníkového šetření realizovaného v roce 2004 v Praze a Bratislavě. Toto šetření je doplněno čtyřmi rozhovory s homosexuálně orientovanými. Na téma „Zákon o registrovaném partnerství a společenské postoje k homosexualitě“ jsem hovořila s mluvčí Gay a lesbické ligy. O vyjádření se k zákonu o registrovaném partnerství jsem požádala právníka působícího v oblasti legislativy. Vycházela jsem rovněž ze studia literatury a internetových pramenů.

3. Vymezení pojmů homosexualita a bisexualita

Prakticky každý má určité povědomí o tom, co to je homosexualita. Existuje řada definic, které zpravidla představují i postoj jejich autorů k ní. Jisté je, že všichni se během života s homosexuály setkáváme, aniž si toho musíme být vědomi. Zcela odlišná čísla z různých výzkumů nám definují počty homosexuálních osob, tedy příslušníků určité sexuální minority. Tato čísla kolísají od 0,5 % přes 4% až k 10%. Rozdílné počty homosexuálně orientovaných vyplývající z výzkumů dokazují, že sexuální orientace je problematika poměrně složitá a nejde o věc, o které se mluví snadno. Jednoznačně se odborníci shodují na faktu, že homosexuálně orientovaní jsou nejpočetnější sexuální minoritou v populaci [Zvěřina 2003;120].

Lékařská definice homosexuality vnímá člověka především z jeho sexuální stránky. Podle lékařského slovníku je homosexualita trvalá pohlavní orientace na příslušníky stejného pohlaví s podobnými citovými a partnerskými vztahy jako je tomu u heterosexuality. Ženská homosexualita se nazývá lesbismus, pro mužskou

existuje název uranismus, který se však užívá jen zřídka.¹ V minulosti byla homosexualita považována za perverzi (zvrácenost), dnes se z lékařského hlediska chápe jako odchylka od běžné sexuality, kdy skutečnou homosexualitu nelze „vyléčit“ (byť některé zdroje chápou homosexualitu jako určitou psychickou poruchu, kterou je možno nějakým způsobem korigovat, např. NARTH – National Association for Research and Therapy of Homosexuality).

Termín „homosexualita“ zavedl maďarský psychiatr Karoly Benkert roku 1869. [Zvěřina 2003; 120]. Jak uvádějí Petr Kaňka a Andrea Scheansová v textu Pedagog a homosexualita², někteří odborníci, např. členové Americké psychiatrické asociace, doporučují spíše než homosexuál používat termín gay pro muže a termín lesbička pro ženy.

Termín homosexuální odkazuje na sexuální stránku věci a je většinou asociován s negativními stereotypy, zejména pokud při definici pojmu „heterosexuální“ použijeme výraz „normální“. Použití termínů majorita - minorita také není ideální. Podle mého názoru není použití slova homosexuál apriori diskriminující, jedná se spíše o pocitovou záležitost. Rovněž všem homosexuálně orientovaným, s nimiž jsem hovořila, nevadí být označován za homosexuála. Dívky spíše negativně vnímají slovo lesba.

Homosexuální orientace nemá jen sexuální kontext, jedná se o intimní, niternou záležitost každého, je to něco, co determinuje vztahy s okolím, životní dráhu, sociální status; orientace je sociální kategorií. Homosexuální orientace a homosexuální chování bývají často zaměňovány. Homosexuální chování může, ale nemusí být projevem homosexuální orientace.

Homosexualita je patrně stará jak lidstvo samo – výskyt jejích projevů je zaznamenán u přírodních národů a starověké mytologii [Fanel 1995; 15]. Homosexualita byla v dějinách považována za nemoc, úchylku, perverzi, deviaci či na druhé straně formu normálního chování - v souvislosti s kulturou jednotlivých zemí a následným rozvojem vědeckých poznatků [Talandová 1997; 11]

¹ Velký lékařský slovník <http://www.maxdorf.cz>

² <http://www.004.cz/view.php?cislocianku=2005082159-Pruvodce-pro-pedagogy-homosexualita-ucitel-gay-lesba>

S homosexualitou je spojena tzv. bisexualita, neboli sexuální obojetnost, kdy bisexuál může mít jak heterosexuální, tak homosexuální vztahy. Bisexualitou člověka se zabýval již Sigmund Freud. Domníval se, že každý člověk má v sobě mužské i ženské dispozice, během života je sexualita druhého pohlaví zatlačena do nevědomí. Podle odborníků má v sobě každý člověk předpoklady k bisexualitě. „Lidský zárodek má základy obou pohlaví, dobře patrné až do třetího měsíce, a teprve poté nabývá zřetelné převahy pohlaví chromosomálně určené a základy druhého pohlaví jsou potlačeny.“ Striktně homosexuální chování je velmi vzácné, většinou dochází během života ke střídání homosexuální a heterosexuální fáze [Brzek, Pondělníčková 1992; 14-15].

Zajímavé názory na bisexualitu mají i homosexuálně orientovaní, s nimiž jsem hovořila: „*Já bisexualitu neuznávám, každý by měl mít jasno. Bisexuálové prostě jen nevědí, co chtějí.*“ (P., 30 let) A na druhou stranu: „*Bisexuální je podle mě každý člověk.*“ (M., 23 let)

4. Právní úprava soužití homosexuálních dvojic v Evropě

Registrované partnerství (homosexuálů) je zákonem zakotvená určitá forma spoluzití homosexuálních osob. Prvním státem, kde byl institut registrovaného partnerství zaveden, se stalo v roce 1989 Dánsko, dnes je registrované partnerství jako jedna z možných forem partnerského soužití legalizováno v mnoha evropských zemích (Dánsko, Norsko, Island, Grónsko, Finsko, Německo, Švýcarsko, Slovinsko, Velká Británie). V Nizozemí, Belgii, Španělsku a Švédsku se přímo jedná o možnost uzavírání manželství, tedy nikoliv jen obdobného svazku jako u heterosexuálů, ale z hlediska zákona svazku totožného. Soužití homosexuálů formou občanské smlouvy, již mohou uzavřít i heterosexuální páry, je rovněž právně upraveno ve Francii, Portugalsku, Maďarsku, Chorvatsku a Lucembursku. U nás vstoupil zákon o registrovaném partnerství po mnoha peripetiích (viz úvod) v platnost v roce 2006, přičemž tyto svazky lze uzavírat od 1. července 2006.³

³ Dokumenty Gay a lesbické ligy; <http://partnerstvi.stud.cz/gll-dokumenty/2006-03-14-svet.phtml>

5. Postoje

Termínem „postoj“ a jeho výzkumem se zabývá především sociální psychologie. Postoj se v psychologické literatuře poprvé objevuje u Herberta Spencera, dále se mu věnovala würzburgská škola. S pojmem postoj operují i autoři významné sociologické studie *Polský sedlák v Evropě* a v *Americě* F. Znaniecki a W. I. Thomas, postoj je podle nich nutno chápat jako vztah k určitému objektu, jedná se o stav mysli zaměřený na hodnotu sociální povahy. Gordon Allport definuje v roce 1935 postoj jako mentální nebo nervový stav pohotovosti, který má brzdící nebo motivující vliv na chování, a to vůči objektům a situacím, s nimiž je individuum v relaci. Takto definovaný postoj ovšem splývá s motivací, přesnější definice tyto dva pojmy odlišují – postoj je určitou dispozicí nějak jednat, má trvalejší charakter [Kosek 2004; 190-191]. Postoj se svým trvalým charakterem odlišuje také od názoru. Například odpovím-li na otázku koho budu volit, vyjádřím tak svůj názor. Ale pokud k volbám skutečně dojdu a dám hlas své preferované straně, dal jsem tak najevo svůj postoj. Obdobně svůj postoj vyjádřím, přestanu-li se stýkat se svým známým, zjistím-li, že je homosexuál. Byť není hranice mezi názorem, motivem a postojem ostře vymezená, vnímám postoj jako vyjádření názoru, které může, ale nemusí být spojeno spojené s akcí. Obsahuje hodnotící složku.

V pracích Koseka a Hayes jsou postoje definovány jako souhrn tří komponent – afektivní (emocionální), kognitivní a behaviorální [Kosek 2004; 192, Hayes 1998; 95-96]. Jednotlivé složky postoje si rozeberme na příkladu člověka s negativním postojem k homosexuálům. Afektivní komponentu představuje např. emocionální odpor a nechuť k homosexuálnímu sousedovi „Vždy, když toho teplouše vidím, je mi na zvracení.“, kognitivní složku představuje např. názor: „Homosexualita je úchylnka.“ a behaviorální složka je např. „Přestanu souseda zdravit a budu se mu snažit vyhnout.“

„Specifickým druhem postojů jsou předsudky. G. Allport je definuje jako averzní nebo hostilní postoj vůči osobě, která náleží ke skupině, prostě proto, že náleží právě k této skupině, a je tedy možno předpokládat, že má závadné kvality této skupině připisované (The Nature of Prejudice, New York, 1958)“ [Kosek 2004; 207].

Postoje se vyvíjejí učením, sociální identifikací, někteří autoři zastávají názor, že jsou vrozené. Důležitou roli při vývoji postojů hrají také sociální tlaky. Vnímání sociálních tlaků vyplývá z osobních znalostí sociální situace a norem k ní vztažených [Hayes 1998; 101].

Z řady teorií o původu předsudků k homosexuálům a obecně k menšinám tuto otázku dle mého názoru nejlépe vystihuje koncepce obětního beránka. Jedná se o tendenci hledat si v případě osobního selhání či neúspěchu oběť, která za všechno může. Homosexuálové podle některých lidí s negativními předsudky neplní základní funkci lidské společnosti - její reprodukci, proto je třeba je vymýtit, bojovat proti nim, je jednoduché vybrat si je za terč agrese. Homosexuálové svým zvráceným chováním boří hodnoty tradiční rodiny a podobně.

Zajímavá je rovněž teorie kulturního vysvětlení předsudků, společenská akceptace předsudků způsobuje možnost otevřeného vyjadřování. Existuje-li taková atmosféra ve společnosti, která vyjádření předsudků umožňuje, lidé je budou vyjadřovat otevřeně [Hayes 1998; 124].

K transformaci negativních postojů v předsudky může dojít na základě stereotypů, jejichž nositeli jsou všichni lidé. Stereotypy lze definovat jako nadměrné zevšeobecnění, které se jen výjimečně zakládá na osobní zkušenosti [Kosek 2004; 208].

Předsudky také vznikají jako důsledek konformismu. „Názor skupiny se stává součástí našeho systému hodnot“. Jedinci se snaží zamezit konfliktu, tím, že se přizpůsobí většinovému mínění. Na druhou stranu bylo prokázáno, že menšina může ovlivnit i většinu, je důležité, aby byla jednotná ve svých názorech, jak uvádí S. Moscovici (1976) [Hayes 1998; 52-54].

Homosexuálové mohou být negativní referenční skupinou, jejímž členem jedinec nechce být a proto cítí potřebu se vůči ní vymezit. Předsudky vůči skupině obyvatel mohou mít i dalekosáhlé důsledky, například nacistický režim se zpočátku domníval, že lze homosexuály vyléčit, záležitost se týkala např. oddílů SA. Hitler pak následně ve svém dekretu z 16. listopadu 1941 volí nejradikálnější řešení: „Důstojníky, u kterých se prokáže homosexualita, musíme popravit bez ohledu na jejich věk“ [Fanel 1995; 314].

6. Homosexualita a církvev

Církve fungující na tradiční bázi vnímají sexualitu pozitivně, nicméně pouze heterosexuality a to ovšem pouze tehdy, dochází-li k jejímu naplnění v posvátném svazku muže a ženy [Janošová 2000; 52]. Každá jiná sexualita mimo manželský svazek či dokonce homosexualita je hřích. Nemůžeš za to, že ses stal homosexuálem a že jím jsi „...Nejsi homosexuální, máš jen homofilní tendenci nebo ji případně prožíváš...“ Bůh tě ze své strany miluje dnes takového, jakým tě vidí, takového, jaký budeš zítra, takového, jakým se staneš. ALE neříkej příliš snadno : „Bůh mě miluje takového, protože mě tak stvořil. Jsem v souladu se svou přirozeností a tak je to Boží vůle.“ Stereotypy nalezneme i v brožurce pro homosexuály. Homosexuál by si měl přiznat, zda vlastně nehledá v homosexuálním vztahu svého dvojníka, do kterého se promítá a nevolí tak život v zastoupení. Dle názoru autora by měl homosexuál hledat naplnění v přátelství, v lásce k Bohu, najít otce a snažit se o postupnou nápravu svého stavu s Boží pomocí [Ange 1995; 110-115].

Procházka vymezuje dva křesťanské přístupy k homosexuálům, pro-gay a ex-gay. Přístup pro-gay připouští možnost homosexuálního párového soužití, přístup ex-gay prosazuje úplnou sexuální abstinenci za předpokladu rozvinutého citového života. Způsoby, jak se věřící homosexuálové s nesouladem mezi hodnotami církví a svou orientací vyrovnají, jsou různé. U některých převládne přání žít podle církevních dogmat a svou orientaci odsunou, např. vstoupí do manželství. Nebo se svým dilematem potřebují podporu lidí, kteří řeší podobné problémy, a stanou se členy sdružení věřících homosexuálů, jako je např. sdružení Logos [Procházka 2002; 30].

7. Coming out

Procesem coming out rozumíme postupné uvědomování si své (homosexuální) orientace ve vztahu k sobě i okolí, jedná se o proces sebepřijetí a zároveň přijetí statutu společenské menšiny. Odborníci (např. Procházka) rozlišují zpravidla 5 fází tohoto procesu, které se mohou vzájemně prolínat. Fáze: precoming out, vlastní coming out, fáze explorace, fáze partnerství, fáze integrace. Dokončení procesu

coming outu je pro jedince s menšinovou sexuální orientací velmi důležité, člověk, který sám sebe přijme, má dle výzkumů menší sklony k sebevražednému chování a depresím a spíše vyhledává trvalejší partnerské vztahy.

Studie Stehlíkové, Procházky a Hromady z roku 1995 též dokazuje, že dokončení procesu coming out a sebezpřijetí a vyrovnání se se sexuální orientací má mimo jiné významný vliv na prevenci HIV infekce. [Stehlíková, Procházka, Hromada 1995; 17-20].

Homosexuálové, se kterými jsem hovořila, procesem coming out již prošli.

„Svou orientaci jsem si začala uvědomovat kolem 15-ti let, v té době jsem se cítila divná, zamilovala jsem se do kamarádky, ale až v 18-ti jsem svou orientaci přiznala sobě i okolí.“ (V., 22 let)

„Pocit, že jsem jiný než kluci, jsem měl už v dětství, orientaci jsem si uvědomil zhruba kolem 15-ti let, okolí jsem svou orientaci dal najevo zhruba o dva roky později.“ (P., 30 let)

Všichni homosexuálové, se kterými jsem hovořila, se shodují, že prožití procesem coming out rovná se smíření se sebou samým. Proces to ale nebyl jednoduchý, rodina (zejména matka) zpočátku nesla jejich odlišnost těžce, ale nejdéle pro roce se s orientací svého dítěte smířila.

8. Přístupy k homosexualitě

V literatuře lze rozlišit dva přístupy k homosexualitě, které lze zjednodušeně vyjádřit jako homofobii a toleranci.

8. 1. Homofobie

Homofobie (strach z homosexuality) představuje celou škálu negativních postojů k homosexualitě a homosexuálům a zejména pak k jejich emancipaci. Její zastánci odmítají uznání homosexuálů jako definované menšiny s určitými právy. Jejich argumentace spočívá v tom, že uznáme-li homosexualitu jako určitou normu, která je pro některé jedince formou běžného chování, není pak důvodu proč stejně tak neuznat jako normu např. i pedofilii a zoofilii (viz např. snaha o založení „politické

strany pedofilů“ v Holandsku) [Reflex č. 24/2006; 17]. Jestliže dnes umožníme institucionální svazky homosexuálů jako uznané menšiny, nebudou požadavky této menšiny stále narůstat? Nebude z pohledu této menšiny diskriminací například to, že homosexuální páry nemohou adoptovat děti?

Podle odpůrců emancipace homosexuálů je homosexualita léčitelná pomocí psychoterapie. Homosexuálové jako psychicky narušení jedinci jsou výrazně promiskuitní, jejich podíl na epidemii AIDS (až 50%) je ve srovnání s jejich počtem mnohonásobně vyšší než u heterosexuálů. Homosexuální prostředí je (podle odpůrců) též s ohledem na sexuální promiskuitu podhoubím pedofilie.

„V homosexuálním sjednocení se jedná o dvě ubohá já, která se zaobírají zcela sama sebou a která na sobě pevně lpí.“ Homosexualita je vnímána jako neuróza: Ideologie rovnosti pohlaví je nepřirozená, ženské a mužské role jsou dané přírodou, muž dobývá ženu a žena chce být dobývána mužem [van den Aarweg 2003; 106]. V publikaci Terapie homosexuality mluví van den Aarweg o 15-20% vyléčených homosexuálů [van den Aarweg 2003; 8].

Podle metody křesťansko psychologické neexistuje homosexualita jako taková, jde jen o homofilní tendence probuzené „zvráceností moderní doby“ ideálem androgynity, brutalitou egoistického světa, neustálým hledáním všech možných zkušeností a alternativ. Homosexualita je na jedné straně prosazována jako svobodný proud, ale zároveň je vytlačována na okraj společnosti, do gay komunit [Ange 1995; 15-17].

Zastánci homofobního přístupu zpochybňují vrozenost a neměnnost homosexuality, zdůrazňován je vliv výchovy, van den Arweg dokonce přichází s komplexem mužské a ženské méněcennosti, který vzniká tím, že muž a žena, kteří necítí svou mužnost a ženskost se srovnávají se svými vrstevníky a vzhledem ke své odlišnosti se neidentifikují se svou přirozeností [van den Aarweg 2003; 34-35].

Ani jeden z dotazovaných homosexuálů není věřící a není členem církve. Postoj homosexuálů k věřícím lze charakterizovat jako respektování, toleranci. Zároveň všichni odmítají přijmout jakýkoli církevní názor na homosexualitu za vlastní, soudí, že každý má právo věřit v cokoli, ale nesmí tím omezovat ostatní. (V tomto ohledu by bylo zajímavé zjistit, jak jsou marginalizované skupiny v porovnání s většinovou společností tolerantní k homosexuálům, etnickým skupinám, apod., viz výzkum

CVVM „Naše společnost“). Na otázku „Kdyby byla homosexualita léčitelná, využili byste toho?“ uvedli:

„V současnosti ne, vadilo by mi smiřovat se s opačným. Na jednu stranu by to lepší bylo, ale jen pro společnost, ne pro mě samotnou...Navazování vztahů s opačným pohlavím by asi nefungovalo. Já teď vnímám muže jinak, přijdou mi hloupí a průhlední.“ (V., 22 let)

„Vyléčení homosexuality? Tak to je hloupost. I kdyby homosexualita léčitelná byla, určitě bych toho nevyužil.“ (J., 29 let)

Mluvčí Gay a lesbické ligy ke snahám o léčení homosexuality říká: *„Vnímání homosexuality jako nemoci je pokračováním vnímání homosexuality jako hříchu, jedná se o snahu zabránit určitému chování jednotlivců, která je daná potřebou upevnit mocenskou strukturu společnosti. Účinnost léčby 15-20 % není zase tak úspěšná a jestliže je homosexualita vnímána jako přijímaná odlišnost, není žádný důvod ji léčit. Van den Aarwegova kniha šíří myšlenky, jež jsou ponižující pro určitou skupinu lidí, což není v souladu se zákony.“*

8. 2. Přístup založený na toleranci

Tento přístup představuje celou škálu názorů víceméně uznávající homosexualitu jako přijatelnou odlišnost a respektující právo homosexuálů na vlastní odlišnost a emancipaci. Za určitý mezník změn vnímání homosexuality a homosexuálů v moderní společnosti jsou obecně chápány jednak vědecké práce dokazující, že homosexualita není duševní choroba (např. Dr. Evelyn Hooker, 1957 a 1967), a následné vyškrtnutí „homosexuality“ ze seznamu duševních chorob (v USA v roce 1973, seznam WHO v roce 1992) a rozvoj emancipačního hnutí homosexuálů, jehož počátek lze najít v tzv. „Stonewallské rebelii“ v New Yorku v roce 1969. Složitý a dlouhodobý proces změn ve veřejném mínění v oblasti euroatlantické kultury má v současnosti vyústění v určité míře tolerance jak k homosexualitě tak k emancipačním snahám homosexuálů [Mallon 1998; preface].

9. Vztah ČR a SR k homosexualitě

Trestnost homosexuálního chování byla v naší republice zrušena v roce 1961. Paragraf 244 trestního zákona stanovující vyšší věkovou hranici (18 let) pro souhlasný homosexuální styk oproti heterosexuálnímu (15 let) byl zrušen v roce 1990, došlo tedy ke „zrovnoprávnění souhlasných homosexuálních styků s heterosexuálními“. Věková hranice pro pohlavní styk byla stanovena na 15 let věku [Stehlíková, Procházka, Hromada 1995; 15].

Další legislativní změny v oblasti vztahů k homosexualitě nastaly koncem devadesátých let v rámci procesu harmonizace právního řádu České republiky s právem EU. V novele zákona o zaměstnanosti a následně v dalších zákonech byl zaveden výslovný zákaz diskriminace na základě sexuální orientace. Následně se pak stále výrazněji projevovalo úsilí o zakotvení partnerských svazků osob stejného pohlaví, které vyústilo v přijetí zákona o registrovaném partnerství v roce 2006. Toto úsilí vycházelo zejména z činnosti zastřešující organizace homosexuálů SOHO (Sdružení organizací homosexuálních občanů).

Ve Slovenské republice nebyl zatím zákon o registrovaném životním partnerství přijat. O jeho přijetí se zasazuje zejména iniciativa Inakosť.

10. Zákon o registrovaném partnerství

Podle názoru právníka je zákon o registrovaném partnerství jedním z těch zákonů, o kterém se nevedla věcná diskuse a jeho přijetí bylo pojato prestižně a zjednodušeně. Jeho projednávání a konečné přijetí byl jakýsi souboj dvou nesmiřitelných táborů – pro a proti. Ochránci rodinných hodnot proti obráncům lidských práv, nic mezi tím a vlastní obsah zákona stál jakoby stranou. A to je údajně chyba. V této souvislosti uvádí text petice, adresované Poslanecké sněmovně, kde se zastánci registrovaného partnerství dovolávají základních práv, přičemž jedním z těchto práv je *„možnost legitimním způsobem upravit své životní partnerství, a to bez ohledu na pohlaví a citovou orientaci“*. V návaznosti na obsah této petice právník poukázal na řadu jiných názorů na věc, zejména pak na obsah stanoviska prezidenta republiky, které zaslal předsedovi Poslanecké sněmovny, když jí zákon o registrovaném partnerství vracel. Uvedl mj. že *„...v podstatě neexistují žádné skutečné překážky, které by jim (homosexuálním partnerům) bránily uspořádat si*

další aspekty těchto vztahů podle obecných pravidel soukromého práva, platných pro všechny.“ Oba odlišné pohledy na podstatu věci právník vnímá jako seriózní postoje, které by měly vést k další diskusi.

Jako důkaz naprostého nepochopení podstaty věci či spíše destruktivního přístupu pak uvedl citaci z článku uveřejněném v Britských listech dne 1.7.2005. Zde autor uvádí: *„Proč registrované partnerství není jen záležitostí stejnopohlavně orientovaných? Protože se prostřednictvím něj realizuje další fáze boje za rovnost pohlaví. Vrcholem snah všech lidí oddaných této ideji by mělo být zrušení definice manželství jako vztahu muže a ženy a jeho reformulace jako vztahu dvou občanů. Manželství je vztahem rovnosti a to znamená, že oba manželé mají stejná práva, měli by tedy být jako dvě abstraktní bytosti z hlediska rovného práva zcela zaměnitelné a jejich pohlaví by nemělo hrát žádnou roli.*“ Podle právníka není manželství završení boje za rovnost pohlaví či jakéhokoli jiného boje. Manželství podle zákona o rodině, mimochodem z roku 1963, *„... je trvalé společenství muže a ženy založené zákonem stanoveným způsobem“* a *„Hlavním účelem manželství je založení rodiny a řádná výchova dětí*““. K tomu pak uvedl to, že stát určité vztahy chrání, preferuje a podporuje. Dělá to proto, aby vůbec mohl fungovat. Je prostě třeba zajistit, aby se pracovalo, platily se daně, zbytečně se na ulicích nezabíjelo apod. Jeden z těch zájmů státu je, aby se rodily děti – budoucí plátcí daní, pracovníci, vojáci, apod. Proto a jedině proto vytváří stát zákonem určité instituce jako je rodina a také zákonem je chrání. Jinak by takový zákon neměl smysl. V této souvislosti pak považuje nějaký „boj za rovnost pohlaví“ za nesmysl a *„celé je to o tom, že z muže se žena nestane a naopak. A má-li s tím někdo problém, neměl by kvůli tomu usilovat o (právní) destrukci rodiny.*“

Pokud jde o vlastní zákon o registrovaném partnerství, pak právník uvádí, že má některé nedostatky pramenící zřejmě z absence věcné diskuse o jeho obsahu, přičemž zákon jako takový osobně neodmítá. K argumentu, že vztah dvou jedinců může být uspořádán běžnými občanskoprávními instituty (smlouva, společné užívání bytu, závěť apod.) uvádí, že jakékoliv společenství dvou či více lidí může být celkem rozumně uspořádáno podle platných zákonů a může se to týkat samozřejmě i svazku dvou homosexuálů. Ale opětovně poukazuje na zákon o rodině, podle kterého *„Hlavním účelem manželství je založení rodiny a řádná výchova dětí*““. Klade důraz na slovo „hlavní“, kdy tedy založení rodiny a řádná výchova dětí je hlavním účelem

manželství, ale nikoliv jediným. Podle dalšího obsahu zákona o rodině pak dovozuje, že vedle uvedeného hlavního účelu manželství jsou i účely další, a to např. určitá sociální vazba mezi manžely, jejich vzájemná ochrana a podpora v oblasti sociální. Určitý právní obsah se opírá o určitý morální aspekt, kdy jeden z manželů pomáhá druhému, přičemž tato pomoc není jenom jakési (občansko) právní či smluvní plnění. A tady vidí jisté styčné body, něco, co je pro něj důvodem k tomu, aby zákon (o registrovaném partnerství) jako takový akceptoval. V jistém smyslu se tedy přiklání k tomu, co je vyjádřeno ve výše uvedené petici, totiž aby právo na volbu životního partnera bylo legitimně dáno i našim homosexuálním spoluobčanům. Obavy z tohoto zákona a jeho důsledků nemá, teprve aplikace zákona ukáže jeho přínos a současně i jeho případné nedostatky. Obavy má pouze z různých militantních ochránců menšin a bojovníků za rovnost pohlaví a jim podobných.

Co se týče samotných homosexuálů, kterých se zákon týká, vnímají všichni, se kterými jsem na toto téma hovořila, přijetí zákona velmi pozitivně.

Dle mluvčí Gay a lesbické ligy stát přijetím zákona o registrovaném partnerství ušetří. Partneři mající vyživovací povinnost se postarají o partnera namísto státu. Lidé žijící ve stabilním páru mají vyšší výkonnost v práci, než lidé osamělí a ukotvený pár bude mít pravděpodobně větší výkon pro společnost než pár, který v takovém stabilním svazku nežije.

11. Postoje občanů Prahy a Bratislavy k homosexualitě

11. 1. Výhodiska výzkumu

Postoji české společnosti k homosexualitě se zabývá výzkum sexuologů Petra Weisse a Jaroslava Zvěřiny – dotazníkové šetření reprezentativní pro populaci. Výzkumná šetření byla provedena v roce 1993 (šetření se zúčastnilo celkem 1719 respondentů - 862 mužů a 857 žen) a v roce 1998 (1002 mužů a 1001 žen). V roce 1998 stejně jako ve výzkumu z roku 1993 převládá pohled na homosexualitu jako na nemoc. V postojích žen je možné vysledovat určitou liberalizaci postojů, příklon k pojetí homosexuality jako přirozeného projevu lidské sexuality. Ve výzkumu z roku 1993 vnímalo homosexualitu jako zlozvyk, který by měl být trestán, 6 % žen i mužů. U žen došlo k liberalizaci postojů, pro potřebu trestné homosexuality se v roce 1998 vyslovila 4% žen. O tři procentní body se snížil počet respondentů, podle kterých je homosexualita odchylkou od normálu s možným škodlivým vlivem na mládež. [Weiss, Zvěřina 2001; 95-96]

Výzkumem postojů společnosti k homosexualitě se zabývala také Pavla Janošová ve své práci Homosexualita v názorech současné společnosti, v níž formou dotazníkového šetření zkoumá názory na homosexualitu 408 respondentů (155 mužů a 251 žen, 2 pohlaví nevyplnili). Zabývá se mimo jiné pojetím homosexuality z hlediska církve a zkoumá vliv příslušnosti k církvi, víry, oboru studia a zaměstnání, pohlaví a vzdělání na postoje k homosexuálům. Ve výzkumu byl prokázán výrazný vliv víry a příslušnosti k církvi. „ Respondenti ovlivnění církevními postoji ve svých rozhodnutích častěji odmítali představu plnohodnotnosti homosexuálních soužití a v mnoha ohledech také projevovali velkou nerozhodnost.“ Věřící lidé a členové církvi častěji zamítali schválení zákona o partnerském soužití. [Janošová 2000; 191]. Jako tolerantnější se ve výzkumu ukázaly ženy, byly více nakloněny uzákonění registrovaného partnerství a častěji než muži se vyslovovaly pro soužití v homosexuální dvojici homosexuálně orientovaných. [Janošová 2000; 190]. Svou roli mohl hrát i fakt, že ve vzorku mužů bylo zastoupeno více příslušníků církvi než ve vzorku žen. Rozdíly v přístupu k homosexualitě mezi VŠ a SŠ nebyly příliš výrazné.

Postojům společnosti k homosexualitě se věnuje práce Jaroslavy Talandové, přičemž vychází z výběrového šetření tolerance Institutu pro výzkum veřejného mínění, kde byli homosexuálové vyhodnoceni jako nejméně tolerovaná menšina.

Talandová rovněž provedla výzkum postojů učitelů k homosexualitě. Znalosti problematiky homosexuálů byly u této skupiny populace překvapivě na nízké úrovni. Více respondentů než v populaci se obává škodlivého vlivu homosexuálů na mládež a zaměňuje homosexualitu s pedofilií. Jejich diskriminující postoje se odrážejí v názorech na možnost homosexuálů vykonávat určitá povolání a v negativních postojích k výchově dětí homosexuálními páry [Talandová 1997; 139-149].

Z výzkumu Naše společnost provedeného na vzorku 1100 obyvatel ČR na otázku „Koho byste nechtěl za sousedy?“ uvedlo 42 % dotazovaných homosexuály. Největší odstup k homosexuálům zaujali lidé starší šedesáti let. Výzkum se zabývá rovněž názory na toleranci, v roce 2003 42 % respondentů uvedlo, že jsou lidé v ČR tolerantní k homosexuálům, což je o 13 % více než v roce 1995. „Potvrdilo se, že dotazovaní do představ o názorech ostatních projektovali z valné části své postoje: skupiny, které byly pro ně přijatelné, resp. nepřijatelné jako sousedé, podobně označili jako ty, jež toleruje, respektive netoleruje i ostatní veřejnost.“ Méně tolerantní než k homosexuálům je, jak vyplývá z výsledků výzkumu, společnost k těžkým alkoholikům, narkomanům a Romům a lidem s kriminální minulostí.⁴

11. 2. Hypotézy

Na základě závěrů výše uvedených výzkumů jsem pro své dotazníkové šetření formulovala následující hypotézy. Zajímalo mě, zda se úroveň společenské tolerance oproti výsledkům dříve provedených šetření zvýšila a jaký vliv na postoje občanů velkých měst k homosexualitě má věk, vzdělání, religiozita, osobní znalost homosexuála, participace v neziskové organizaci a prožitá homosexuální zkušenost.

1. Vzdělání ovlivňuje názor na homosexualitu a toleranci k homosexuálům.
2. Mladší generace zastává příznivější postoje k homosexualitě.
3. Víra v Boha ovlivňuje postoj k homosexualitě.
4. Příslušnost k církvi ovlivňuje postoj k homosexualitě.
5. Participace v neziskové organizaci ovlivňuje názor na homosexualitu a toleranci k homosexuálům.
6. Osobní znalost člověka homosexuálně orientovaného zvyšuje toleranci k homosexuálům.

⁴ Tisková zpráva Centra pro výzkum veřejného mínění, dostupná na http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100199s_ov30324.pdf

7. Lidé, jež prožili homosexuální zkušenost či vztah zastávají příznivější postoj k homosexuálům než ti, kdo takovou zkušenost nezažili.
8. Čím více je člověk sám tolerantní, tím více má tendenci hodnotit společnost jako netolerantní.

Postoj k homosexualitě zahrnuje především míru tolerance k homosexuálům a homosexualitě. Míra tolerance je určena názorem na homosexualitu, registrované partnerství, názorem na svěřeni dítěte homosexuálním párům a názorem na možný vliv homosexuality na výkon povolání. Tolerance je měřena také škálou blízkosti sociální skupiny, v tomto případě homosexuálů. Respondenti se na pětistupňové škále vyjadřují, do jaké míry jim vadí či nevadí žít s homosexuály ve společnosti, pracovat, žít v sousedství či v jednom bytě.

11. 3. Metodologie

Research design: komparativní studie - porovnání mladé a střední generace v postojích k homosexualitě

Cílová populace = středoškolsky a vysokoškolsky vzdělaní obyvatelé Prahy a Bratislavy ve věku 18 - 25 let a 40 - 55 let

Základní soubor = středoškolsky a vysokoškolsky vzdělaní obyvatelé Prahy a Bratislavy ve věku 18 - 25 let a 40 - 55 let, kteří jsou ochotni participovat na výzkumu

Typ výběru: Kvótní

Vzorek se skládá ze 200 respondentů vybraných na základě kvót - hlavními dvěma kvótami jsou věk a dosažené vzdělání.

Charakteristiky vzorku jsou uvedeny v tabulce

		Nejvyšší dosažené vzdělání		Celkem
		Střední s maturitou	Vysokoškolské	
Věk	18-25 let	52	58	110
		26 %	29%	55 %
	40-55 let	26	64	90
		13 %	32%	45 %
Celkem		78	122	200
		39 %	61%	100 %

Výzkum byl realizován v letním semestru roku 2004 v rámci předmětu Metody výzkumu pod vedením Bc. Michala Osuského, na tvorbě projektu a sestavení dotazníku jsem spolupracovala se svou spolužačkou Lucií Ftáčnikovou. Dotazníky byly distribuovány v Praze a Bratislavě. Jsou zjišťovány postoje lidí žijících ve velkých městech, proto je třeba podotknout, že výzkum není reprezentativní pro populaci ČR a SR. Data byla vyhodnocena statistickým softwarem SPSS, pro zjišťování závislostí proměnných byly použity testy chí kvadrát a Mann-Whitney test. Hladina významnosti je předpokládána pravděpodobnost zamítnutí nulové hypotézy před provedením testu. Ve výzkumu byla stanovena na 0,05. P-hodnota neboli signifikance testu udává nejnižší hladinu významnosti, při které bychom na základě naměřených hodnot zamítli nulovou hypotézu o nezávislosti proměnných. O výsledku testu lze rozhodnout na základě porovnání p-hodnoty a hladiny významnosti, je-li p-hodnota nižší nebo rovna 0,05, hypotézu o nezávislosti zamítáme, je-li p-hodnota vyšší, hypotézu o nezávislosti proměnných nezamítáme [Kubanová 2003; 66-67]. P-hodnotu dále v textu uvádím pouze v případech, kdy byla závislost proměnných statistickými testy prokázána.

11. 4. Výsledky celého vzorku

11. 4. 1. Názor na homosexualitu

Tři čtvrtiny tázaných vnímají homosexualitu jako jednu z variant lidské sexuality, 8% si myslí, že je homosexualita úchylka, 5% ji považuje za nemoc a 3% respondentů ji považují za výmysl znuděných lidí moderní doby. Zbýlých 10% tázaných se vyjadřuje jinak, např. *homosexuálové mají nepořádek v hormonech, je to velmi osobní záležitost jedinice, neměli by tím zatěžovat okolí, toleruji homosexuály, ale stejně je to zvláštní... apod.*

Výrazná většina (80%) dotazovaných považuje homosexuály za plnohodnotné členy společnosti, 13% je toho názoru, že homosexuálové společnosti neškodí, ani nijak neprospívají. Pouze 3 respondenti označili homosexuály za úchylné.

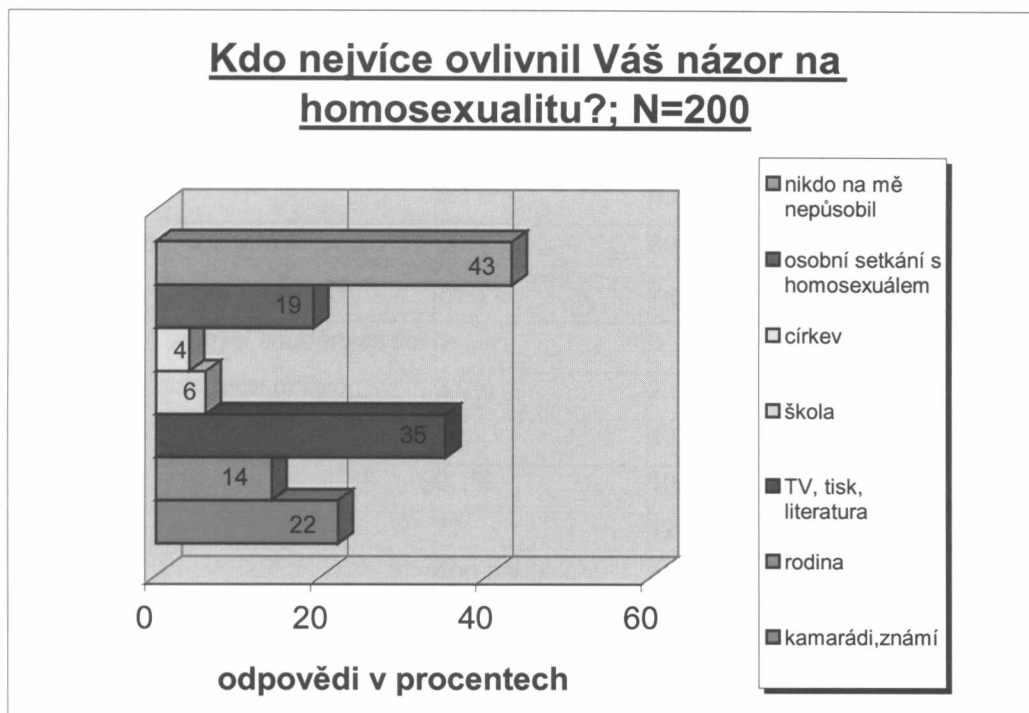
11. 4. 2. Názor na registrované partnerství

Registrované partnerství by v době provedení výzkumu zavedlo téměř 70% respondentů. Mezi hlavní argumenty patřilo zrovnoprávnění homosexuální menšiny s většinou a z toho plynoucí právní důsledky – možnost návštěv partnera

v nemocnici, možnost partnerů vlastnit společný majetek, zjednodušení převodu dědictví apod. Další argumenty pro a proti zavedení registrovaného partnerství jsou uvedeny v příloze č. 2.

11. 4. 3. **Názor na svěřeni dítěte do péče homosexuálním párům**

Tato problematika se ukázala jako sporný bod. Mírně převažují odpůrci, svěřeni dítěte do péče homosexuálním párům by nepodpořilo 59% dotazovaných.

Velký vliv na formování názoru mají média, přátelé a známí, působí i setkání s homosexuálně orientovaným. Respondenti nepovažují postoje společnosti za příliš tolerantní, 48% dotazovaných se domnívá, že se společnost staví k homosexuálům netolerantně, 45% považuje postoj společnosti za neutrální a pouze 7% by ho označilo za vstřícný.

11. 4. 4. **Názor na způsob života homosexuálně orientovaných**

Pro srovnání jsem do dotazníku zařadila stejnou otázku, týkající se života homosexuálů, jakou obsahoval dotazník Pavly Janošové. Oproti výzkumu Janošové se snížilo procento odpovědí o 15% „v pohlavní zdrženlivosti“ a „usilovat o heterosexuální adaptaci“ o 5%. Respondenti více označovali odpovědi homosexuálové by měli žít v „homosexuálním partnerství“ – o 2% a „jak sami chtějí“, nárůst o 15%. Jiné odpovědi byly zastoupeny (podobně jako u Janošové) přibližně

6% [Janošová 2000; 108], např. neukazovat to na veřejnosti, chovat se adekvátně, nenechat se litovat, nebýt extravagantní a podobně.

11. 5. Vliv vzdělání

N=197

		Nejvyšší dosažené vzdělání	
		<i>Střední s maturitou</i>	<i>Vysokoškol ské</i>
Homosexualita je podle Vás:	<i>nemoc</i>	2 2,6%	7 5,8%
	<i>úchylka</i>	7 9,1%	8 6,7%
	<i>varianta vrozené lidské sexuality</i>	58 75,3%	89 74,2%
	<i>výmysl znuděných lidí moderní doby</i>	3 3,9%	3 2,5%
	<i>jiný názor</i>	7 9,1%	13 10,8%
	Celkem	77 100,0%	120 100,0%

N=198

		Nejvyšší dosažené vzdělání	
		<i>Střední s maturitou</i>	<i>Vysokoškol ské</i>
Váš názor na reg. partnerství:	<i>je zbytečné, nemá význam se jím zabývat</i>	10 13,2%	10 8,2%
	<i>jsm proti, devaluje rodinu a boří spol. hodnoty</i>	12 15,8%	21 17,2%
	<i>jsm pro zavedení, nikomu neublíží</i>	49 64,5%	74 60,7%
	<i>jiný názor</i>	5 6,6%	17 13,9%
Celkem	76 100,0%	122 100,0%	

Nebyly zjištěny statisticky významné rozdíly v názorech na homosexualitu, na registrované partnerství a umožnění svěření dítěte do péče homosexuálním párům v závislosti na dosaženém vzdělání.

Malé rozdíly mohou být důsledkem toho, že středoškolsky vzdělaní s maturitou mají k vysokoškolákům blízko, co se týče informovanosti, všeobecného přehledu apod. Rozdíl může být dán i tím, že respondenti mladší generace uvažují o studiu na vysoké škole.

11. 6. Vliv věku

N=198

		V ě k	
		18-25 let	40-55 let
Umožnili byste homosexuálům uzavřít registr. partnerství?	<i>ano</i>	78	57
		72,2%	63,3%
	<i>nevím</i>	17	16
		15,7 %	17,8%
	<i>ne</i>	13	17
		12,0%	18,9%
C e l k e m		108	90
		100,0%	100,0%

Více jasno v otázce umožnění registrovaného partnerství mají respondenti mladší generace, o více než 10 % dotazovaných střední generace jich označilo odpověď ano. Rozdíly ovšem nebyly statisticky významné.

N=187

		V ě k	
		18-25 let	40-55 let
Jaký je Váš názor na svěřeni dětí do péče homosexuálním párům?	<i>rozhodně souhlasím</i>	13	6
		12,9%	7,0%
	<i>souhlasím</i>	28	30
		27,7%	34,9%
	<i>spíše nesouhlasím</i>	47	33
		46,5%	38,4%
<i>rozhodně nesouhlasím</i>	13	17	
	12,9%	19,8%	
C e l k e m		101	86
		100,0%	100,0%

Postoje mladší a střední generace se příliš nelišily ani v otázce svěřením dítěte do péče homosexuálním párům, v obou věkových skupinách s tímto modelem rodiny nesouhlasí okolo 59 % dotazovaných.

N=199

		V ě k	
		18-25 let	40-55let
Může mít podle Vás homosex. orientace vliv na výkon povolání?	ano	22 20,0%	30 33,3%
	nevím	37 34,0%	24 26,7%
	ne	50 46,0%	36 40,0%
C e l k e m		109 100,0%	90 100,0%

Statisticky významné rozdíly v postojích mladší a střední generace se projevily v názorech na možný vliv homosexuality na výkon povolání. Prokázáno Mann-Whitney testem (p-hodnota = 0,005). Více než třetina respondentů střední generace se domnívá, že některá povolání by homosexuálové vykonávat neměli. Respondenti vyjadřují obavu z možného negativního vlivu homosexuála na děti a zřejmě je homosexualita dokonce zaměňována s pedofilií. Pedofilie patří mezi poruchy sexuální preference, jedná se o sexuální orientaci na předpubertální objekty. Dle sexuologů má pedofilie povahu celoživotního zaměření s heterosexuální, homosexuální či bisexuální preferencí. „Výskyt pedofilie v populaci není přesně znám. Blanchard se spolupracovníky (1999) měli v souboru 678 pedofilních delikventů zastoupeno 47% heterosexuálních, 27% homosexuálních a 25% bisexuálních pachatelů [Zvěřina 2003; 145-146]. Zajímavá jsou i slovní vyjádření respondentů: „V zásadě souhlasím, že vliv nemá, možné nebezpečí ale existuje, pokud se bude dotyčný snažit své okolí přesvědčit, že by mělo být homosexuální.“ „Homosexuálové žijí dost promiskuitně, mohli by v tomto směru děti negativně ovlivnit.“ Na druhé straně „Pozitivní vliv, dokáže k dětem přistupovat citlivěji, jako žena.“ a „Pozitivní, otvírá dětem nové obzory.“

Rozdíly mezi mladší a střední generací měřené škálou sociální blízkosti se projevily na úrovni žití s homosexuálem ve stejném bytě. Prokázáno Mann-Whitney testem (p-hodnota = 0,05).

11. 7. Vliv víry

V Bohu věří 47% dotazovaných. Otázka příslušnosti k církvi a víry v Boha bývá často spojována. Rozhodla jsem se tyto charakteristiky zkoumat zvlášť. Přestože víra v Boha s příslušností k církvi úzce souvisí, ve vzorku je 18% respondentů, kteří se k církvi nehlásí a v Bohu věří, oproti velmi malému počtu dotazovaných, jež se k církvi hlásí a v Bohu nevěří. V případě tohoto výzkumu jde tedy o závislost spíše jednostrannou.

N=190

		Věřící	Nevěřící
Homosexualita je podle Vás:	nemoc	6	3
		6,9%	2,9%
	úchylnka	8	7
		9,2%	6,8%
	varianta vrozené lidské sexuality	56	85
		64,4%	82,5%
jiné, např. „výmysl moderní doby“ apod.	17	8	
	19,5%	7,8%	
Celkem		87	103
		100,0%	100,0%

Víra v Bohu souvisí s názorem na homosexualitu, potvrzeno chí kvadrátem (p-hodnota = 0,029).

N=180

		Věřící	Nevěřící
Jaký je Váš názor na svěření dětí do péče homosex. párům?	rozhodně souhlasím	7	12
		8,3%	12,5%
	souhlasím	17	36
		20,2%	37,5%
	spíše nesouhlasím	41	38
		48,8%	39,6%
rozhodně nesouhlasím	19	10	
	22,6%	10,4%	
Celkem		84	96
		100,0%	100,0%

Závislost byla potvrzena Mann-Whitney testem (p-hodnota = 0,002), respondenti, kteří v Bohu nevěří, se kladněji staví k možnosti svěřit homosexuálním párům dítě do výchovy než respondenti, kteří uvedli, že v Bohu věří.

11. 8. Vliv příslušnosti k církvi

K církvi se hlásí třetina respondentů, nejvíce je zastoupena Církev římskokatolická, ve dvou případech respondenti uvedli příslušnost k Církvi československé husitské a jeden respondent se hlásí k Českobratrské evangelické církvi. Pouze osm respondentů uvedlo, že jejich názor na homosexualitu byl významně ovlivněn postoji církve, přičemž pět z těchto respondentů je členy církve.

N=196

		Příslušnost k církvi	
		hlásí se k církvi	nehlásí se k církvi
Homosexualita je podle Vás:	<i>nemoc</i>	6 9,4%	3 2,3%
	<i>úchylka</i>	7 10,9%	8 6,1%
	<i>varianta vrozené lidské sexuality</i>	40 62,5%	106 80,3%
	<i>Jiné, např. "výmysl moderní doby" a pod.</i>	11 17,3%	15 11,4%
	Celkem	64 100,0%	132 100,0%

Co se týče názorů na homosexualitu, statisticky významné rozdíly mezi respondenty, jež se k nějaké církvi hlásí, a těmi, jež se k církvi nehlásí, byly zjištěny testem chí kvadrát (p -hodnota = 0,029).

N=197

		Příslušnost k církvi	
		Hlásí se k církvi	Nehlásí se k církvi
Umožnili byste homosexuálům uzavřít registrované partnerství?	<i>ano</i>	30 46,9%	104 78,2%
	<i>nevím</i>	15 23,4%	18 13,5%
	<i>ne</i>	19 29,7%	11 8,3%
	Celkem	64 100,0%	133 100,0%

Významné rozdíly se projevily v otázce umožnění uzavírání registrovaného partnerství, pouze 47% hlásících se k církvi by je umožnilo, oproti 78% respondentů, jež se k církvi nehlásí. Mann-Whitney testem byla prokázána souvislost mezi názorem na registrované partnerství a příslušností k církvi (p -hodnota = 0,000).

N=186

		Příslušnost k církvi	
		hlásí se k církvi	nehlásí se k církvi
Jaký je Váš názor na svěření dítěte do péče homosex. párům?	<i>rozhodně souhlasím</i>	5	14
		8,2%	11,2%
	<i>souhlasím</i>	13	44
		21,3%	35,2%
	<i>spíše nesouhlasím</i>	26	54
42,6%		43,2%	
<i>rozhodně nesouhlasím</i>	17	13	
	27,9%	10,4%	
Celkem		61	125
		100,0%	100,0%

Významné rozdíly byly prokázány Mann-Whiney testem také v názoru na svěření dítěte do péče homosexuálním párům (p-hodnota = 0,005)

N=195

		Příslušnost k církvi	
		hlásí se k církvi	nehlásí se k církvi
Homosex. by měli:	<i>žít v pohlavní zdrženlivosti</i>	10	5
		16,7%	3,7%
	<i>žít v homosex. partnerství</i>	33	90
		55,0%	66,7%
	<i>usilovat o heterosex. adaptaci</i>	3	1
		5,0%	0,7%
	<i>jiné</i>	14	39
		23,3%	28,9%
Celkem		60	135
		100%	100%

Jako méně tolerantní se respondenti hlásící se k církvi vyjadřovali ke způsobu života, jaký by měli homosexuálové vést, o 11 % více dotazovaných nehlásících se k církvi preferovalo homosexuální partnerství. Závislost byla potvrzena chí kvadrátem (p-hodnota = 0,003).

11. 9. Vliv participace v neziskové organizaci

Třetina respondentů participuje na činnosti neziskové organizace (formou příspěvků či členství). Mezi neziskové organizace, na jejichž činnosti se respondenti podílejí, patří Člověk v tísni, Greenpeace, Červený kříž, Hnutí Duha apod.

N=190

		Není zapojen v nezisk.org.	Je zapojen v nezisk.org.
Váš názor na homosexualitu je	<i>nemoc</i>	7	2
		5,9%	2,8%
	<i>úchylka</i>	12	3
		10,1%	4,2%
	<i>varianta vrozené lidské sexuality</i>	84	58
		70,6%	81,7%
	<i>výmysl moderní doby</i>	4	2
3,4%		2,8%	
<i>jiné</i>	12	6	
	10,1%	8,5%	
Celkem		119	71
		100,0%	100,0%

N=191

		Není zapojen v nezisk.org.	Je zapojen v nezisk.org.
Váš názor na reg. partnerství je	<i>je zbytečné</i>	17	3
		14,3%	4,2%
	<i>jsem proti</i>	22	10
		18,5%	13,9%
	<i>jsem pro zavedení</i>	70	47
58,8%		65,3%	
<i>jiné</i>	10	12	
	8,4%	16,7%	
Celkem		119	72
		100,0%	100,0%

Statisticky významný rozdíl se projevil názorech na registrované partnerství. Závislost byla potvrzena chí kvadrátem (p -hodnota = 0,04).

N=180

		Není zapojen v nezisk.org.	Je zapojen v nezisk.org.
Jaký je Váš názor na svěření dítěte do péče homosex. párům?	<i>rozhodně souhlasím</i>	12	7
		10,4%	10,8%
	<i>souhlasím</i>	30	25
		26,1%	38,5%
<i>spíše souhlasím</i>	54	24	
	47,0%	36,9%	
<i>rozhodně nesouhlasím</i>	19	9	
	16,5%	13,8%	
Celkem		115	65
		100,0%	100,0%

Respondenti, kteří jsou zapojeni v činnosti nějaké neziskové organizace, více souhlasili s možností svěření dítěte do výchovy, rozdíl se neprokázal jako statisticky významný.

11. 10. Vliv osobní znalosti homosexuálně orientovaného

Více než 50% (111) respondentů osobně zná někoho homosexuálně orientovaného, více takových lidí zná 82 dotazovaných. Všichni, kdo znají někoho homosexuálně orientovaného, uvedli, že toto setkání ovlivnilo jejich názor na homosexualitu.

N= 197

		Osobní znalost homosex. osoby	
		Ne, nezná	Ano, zná
Váš názor na homosexualitu je	<i>nemoc</i>	5	4
		5,7%	3,7%
	<i>úchylnka</i>	10	5
		11,4%	4,6%
	<i>varianta vrozené lidské sexuality</i>	61	86
		69,3%	78,9%
<i>výmysl moderní doby</i>	5	1	
	5,7%	,9%	
<i>jiné</i>	7	13	
	8,0%	11,9%	
Celkem		88	109
		100,0%	100,0%

N=198

		Osobní znalost	
		Ne, nezná	Ano, zná
Váš názor na reg. partnerství	<i>ano</i>	59	76
		67,0%	69,1%
	<i>nevím</i>	15	18
		17,0%	16,4%
	<i>ne</i>	14	16
		15,9%	14,5%
Celkem		88	110

N=187

		Osobní znalost	
		Ne, nezná	Ano, zná
Jaký je Váš názor na svěřeni dítěte do péče homosex. párům?	<i>rozhodně souhlasím</i>	6	13
		7,1%	12,7%
	<i>souhlasím</i>	25	33
		29,4%	32,4%
	<i>spíše nesouhlasím</i>	41	39
	48,2%	38,2%	
	<i>rozhodně nesouhlasím</i>	13	17
		15,3%	16,7%
Celkem		85	102
		100,0%	100,0%

N=199

		Osobní znalost	
		Ne, nezná	Ano, zná
Může podle Vás mít homosex. orientace vliv na výkon povolání?	<i>ano</i>	29	23
		33,5%	20,7%
	<i>nevím</i>	31	30
		35,0%	28,0%
	<i>ne</i>	28	58
		31,5%	51,3%
Celkem		88	111
		100,0%	100,0%

Zatímco v otázce umožnění registrovaného partnerství nebyl zjištěn vliv osobní znalosti homosexuála, co se týče umožnění svěřeni dítěte do péče homosexuálním párům, mírně příznivější postoj zastávají ti, kdo osobně nějakého homosexuála znají. Rozdíl se ale neprokázal jako statisticky významný. Vliv osobní znalosti homosexuála se významně projevil v otázce možného vlivu homosexuality na výkon povolání. Rozdíl mezi respondenty, kteří homosexuála znají, a těmi, kteří nikoho takového neznají, byl prokázán Mann-Whitney testem (p -hodnota = 0,017).

Další statisticky významný rozdíl daný osobní znalostí homosexuála měřený škálou sociální blízkosti se projevil na úrovni žití s homosexuálem ve stejném bytě. Prokázáno Mann-Whitney testem (p -hodnota = 0,014).

11. 11. Vliv osobní homosexuální zkušenosti

Osobní homosexuální zkušenost prožilo 30 respondentů převážně mladší generace (22 žen a 8 mužů), přičemž u většiny se jednalo o zkušenost jednorázovou. U 17ti z nich proběhla tato zkušenost neplánovaně (např. na párty, ve společnosti), 5 respondentů mělo chuť vyzkoušet nepoznané a u dvou způsobila prožití homosexuální zkušenosti sázka. U dvou respondentů šlo o zkušenost plánovanou. Dvacet respondentů přiznává, že některá z jejich zkušeností proběhla pod vlivem alkoholu nebo drog. Výzkum byl prováděn ve velkých městech, kde je více příležitostí k experimentům nejen v citové a sexuální oblasti. Osobní homosexuální zkušenost byla operacionalizována jako minimálně líbání s osobou stejného pohlaví. Trvalý vztah byl uveden pouze v jednom případě. Jeden respondent byl v dětství sexuálně obtěžován dospělým mužem.

Ve výzkumu Weisse a Zvěřiny v roce 1998 uvedlo jednorázovou či opakovanou homosexuální zkušenost – sexuální styk s osobou stejného pohlaví 6,2 % dotazovaných mužů (v roce 1993 - 3,4%) ženy 4,4 % (v roce 1993 – 2,6%). Rozdíl u mužů je statisticky významný (prokázáno χ^2 kvadrátem, p -hodnota = 0,017).

Cítí se homosexuálně orientováni nebo si nejsou jisti 1,8% mužů a 2,3% žen v roce 1993, 2,5% mužů a 3,5% žen v roce v roce 1998 [Weiss, Zvěřina 2001; 102].

Respondenti mají různé pohledy na prožité zkušenosti, přičemž převažuje pohled puberta = období experimentů. „*Nebylo to nic nepříjemného, ani mě to nijak nevzrušovalo sexuálně, spíš naopak.*“ nebo „*Šlo o srandu, byla jsem v pubertě, bylo*

zajímavé.“ . Vyskytly se ale i negativní reflexe: „radši bych, aby se to nestalo“ je to nechutné, kdybych nebyla opilá, neudělala bych to.“

Většina z nich si není vědoma, že by tato zkušenost nějak ovlivnila jejich postoje k homosexualitě.

N=196

		S homosex. zkušeností	Bez homosex. zkušeností
Váš názor na reg.partn erství.	ano	24	109
		80,0%	65,7%
	nevím	2	31
		6,7%	18,7%
	ne	4	26
		13,3,%	15,7%
Celkem		30	166
		100,0%	100,0%

N=194

		S homosex. zkušeností	Bez homosex. zkušeností
Homosex. by měli:	žít v pohlavní zdrženlivosti	3	12
		10,0%	7,3%
	usilovat o homosex. partnerství	19	104
		63,3%	63,4%
	usilovat o heterosex. adaptaci		4
			2,4%
	jiné	8	44
		26,7%	26,8%
Celkem		30	164
		100,0%	100,0%

N=185

		S homosex. zkušeností	Bez homosex. zkušeností
Jaký je Váš názor na svěřeni dítěte do péče homosex. párům?	rozhodně	7	11
	souhlasím	25,0%	7,0%
	souhlasím	6	51
		21,4%	32,5%
	spíše	12	68
	nesouhlasím	42,9%	43,3%
	rozhodne	3	27
	nesouhlasím	10,7%	17,2%
Celkem		28	157
		100,0%	100,0%

Postoje k umožnění registrovaného partnerství nejsou výrazně odlišné u těch, jež prožili osobní homosexuální zkušenost. Rovněž odlišné nejsou názory na styl života, o jaký by se měli homosexuálové snažit.

Vliv prožití osobní homosexuální zkušenosti se projevil pouze v případě větší tolerance k možnostem svěření dítěte do péče homosexuálním pářům, rozdíl se ovšem neprokázal jako statisticky významný.

11. 12. Vliv postoje jednotlivce na hodnocení společnosti

Respondenti, jejichž odpovědi vypovídají o toleranci, si myslí, že společnost tak tolerantní není, např. více než 60% z těch, kdo by podpořili registrované partnerství je toho názoru, že společnost se staví k homosexuálům netolerantně. Naopak většina těch, kdo by partnerství nepodpořili, vnímá postoj společnosti jako neutrální. Ještě více je tato asymetrie patrná u respondentů podporujících umožnění svěření dítěte do péče homosexuálním pářům. Z respondentů, kteří souhlasí, je přesvědčeno o netoleranci společnosti 70 %. Rovněž byla vzájemná závislost názoru na homosexualitu a pohledu na společnost z hlediska její tolerance. Závislosti byly potvrzeny testem chí kvadrát (p -hodnoty = 0,000).

N=167

		Registrované partnerství		
		je zbytečné	jsem proti	jsem pro
Společnost se k homosexuálům staví:	<i>vstřícně</i>	3 15,0%	6 20,0%	1 0,9%
	<i>neutrálně</i>	13 65,0%	17 56,7%	44 37,6%
	<i>Netolerantně</i>	4 20,0%	7 23,3%	72 61,5%
Celkem		20 100,0%	30 100,0%	117 100,0%

N=179

		Názor na svěření dítěte do péče hom. pářům:	
		souhlasí	nesouhlasí
Společnost se k homosexuálům staví:	<i>vstřícně</i>	1 1,4%	10 9,3%
	<i>neutrálně</i>	24 33,3%	58 54,2%
	<i>netolerantně</i>	47 65,3%	39 36,4%
Celkem		72 100,0%	107 100,0%

Závěr

Z výzkumu vyplynulo, že společnost (alespoň ve velkých městech) je v podstatě tolerantní. U respondentů převládá názor na homosexualitu jako na variantu lidské sexuality, převážná část respondentů odmítá pohled spočívající v přístupu k homosexualitě jako k nemoci či úchylce.

Na opuštění stávajícího modelu rodiny, spočívající v partnerském svazku muže a ženy, ještě není společnost připravena. Zakotvení rodiny jako svazku dvou lidí bez ohledu na jejich pohlaví a myšlenka svěření dítěte do péče homosexuálním se neseťkává s významnou podporou. Otázka adopcí dětí homosexuálními partnery zůstává otevřena. Jak říká mluvčí Gay a lesbické ligy: *„Systém adopcí je diskriminující pro homosexuály i ostatní znevýhodněné občany. Prioritní je to, aby mohli adoptovat dítě ti partneři, kteří už ho vychovávají, kdyby se toto podařilo, pak už ten další krok nebude tak náročný. V současné chvíli ovšem není přijatelné ani toto.“*

Ve výzkumu uvedlo poměrně vysoký počet respondentů osobní homosexuální zkušeností, zejména mladí lidé experimentují se svou sexualitou a nemají obavy to přiznat.

U starší generace existuje určitá obava z možného negativního vlivu homosexuálů na děti, podle mého mínění se jedná o důsledek toho, jak byla homosexualita prezentována v dobách, kdy slovo homosexualita bylo obecně vnímáno jako něco zavrženíhodného, úchylného.

Na formování postojů k homosexualitě má především příslušnost k církvi a otázka víry v Boha. Příslušníci církve a věřící lidé zřejmě přejímají postoje zastávané jejich církví. Je otázkou, jak by změna přístupu církevních hodnot ovlivnila postoj jednotlivce. Respondenti, kteří uvedli, že věří v Boha, ale nejsou členy církve, také zastávají méně tolerantní postoje než nevěřící. Víra v Boha bude u každého spojena s určitým nazíráním na společnost skrze myšlenková schémata, která si každý stanoví, a nemusí být přitom členem církve. Jedná se o způsob nazírání na svět.

Celkově lze konstatovat, že u respondentů převládá spíše pojetí společnosti jako netolerantní a z jejich postojů lze jejich vlastní toleranci chápat jako vážně míněnou.

Je-li v dané problematice žádoucí určitá změna postojů, je otázka, jak této změny postojů dosáhnout. Nejúčinnějším způsobem, kterým lze měnit postoje, je prostřednictvím komunikace. Vlastnosti komunikátora by měly být zejména důvěryhodnost a znalost problematiky. Výzkumy dokazují, že vlastnosti komunikátora nelze oddělit od vlastností příjemce. Pro změnu postojů jsou nejpodstatnější tyto vlastnosti příjemce: výše sebeoceny, inteligence, vzdělání a míra autoritářství. Snáze změníme postoj, je-li nekonzistentní [Kosek 2004; 196-199]. Lidé verbálně vyjadřující negativní postoj k homosexualitě nemusejí jednat v souladu se svými postoji, když se setkají s homosexuálním člověkem.

Klíčovým faktorem změny postojů je kognitivní disonance. Teorie kognitivní disonance byla vytvořena Leonem Festingerem v 1957. Disonance představuje nesoulad mezi dvěma nebo i více kognitivními elementy, jedná se o stav napětí, kdy jsou naše názory či postoje v nesouladu. Člověk má sklony k racionalizaci, snaží se aby byly jeho postoje v souladu s chováním. Člověk s negativními postoji k homosexuálům si bude vybírat literaturu, která bude s jeho postoji konzistentní, bude více věřit poznatkům o léčitelnosti homosexuality. Smith, Bruner a White popisují tři funkce postojů, kterými je hodnocení objektů, sociální přizpůsobení a externalizace. "Badatelé se domnívají, že všichni máme potřebu stále lépe rozumět světu. Ta by za běžných okolností měla vyvolat změnu postoje. Ale vnitřní potřeby a úzkosti mohou způsobit obavy z příliš velké či náhlé změny" [Hayes 1998; 98]. Změnu postoje usnadňuje splnění alespoň jedné z následujících podmínek:

1. změna probíhá pozvolna, případně se týká periferního, nikoli centrálního postoje

2. osoba právě neprožívá žádné výrazně rušivé vnitřní úzkosti

Chceme-li u lidí podporovat zralost názorů, je důležité, aby se ve společnosti vyskytovaly různé zdroje informací a různé pohledy na svět [Hayes 1998; 98]. Jak je možné změnit předsudky? Podle Hayes má redukce předsudků pět hlavních podmínek:

1. Zúčastnění musejí mít rovnoprávné postavení.
2. Musí být příležitost k osobnímu kontaktu.
3. Je nutný kontakt s nestereotypními jedinci.

4. Kontakt mezi skupinami musí být podporován společností.
5. Měla by existovat příležitost ke spolupráci.

[Hayes 1998;127]

Mluvčí Gay a lesbické ligy soudí, že důvodem negativních postojů je neznalost a strach. „*Naše generace vyrůstala s tím, že o homosexualitě nic nevěděla. Pouze v jediném kontextu – homosexuál = úchyl .Lidé se potřebují vymezovat vůči méně šťastným. Mají pocit, že nikoho takového neviděli. Má zkušenost je taková, že když se s někým, kdo má předsudky sejdete, dojde ten člověk k názoru, že homosexuálové jsou docela normální. Západní kultura je postavená na dualitě, co je jiné je špatné, vzniká xenofobie, rasismus. Přístup k cizímu je takový: budu ho pomlouvat, nebo se ho bát nebo obojí. Vyžaduje aktivní snažení spol. ,aby bojovala se svými stereotypy, lidé musí vyjít ven, když lidé někoho homosexuálně orientovaného znají, většina jejich strachů a stereotypů se rozplyne.“*

Homosexuálové, s nimiž jsem mluvila, jsou toho názoru, že situace ve společnosti se zlepšuje, společnost je čím dál tím více tolerantní. Největší vliv na vnímání společnosti jako tolerantní/netolerantní má prostředí, v němž se člověk pohybuje. V případě, že homosexuál vnímá prostředí jako diskriminující, o své orientaci raději nemluví. „*V práci o mé orientaci nevědí, nejsem tam sama za sebe, tak si připadám diskriminovaná.“* (V., 22 let) A podobně: „*V práci bych to neřekla, mrzí mě, že to lidé neberou jako normální.“* (M., 23 let) Na druhou stranu se vyskytl i opačný přístup: „*V práci to o mě vědí, nikdo s tím nemá problém. A kdyby ano, tak mu ukážu dveře. Je to dané i tím, že pracuji v Praze. Praha je tolerantnější než malá města a venkov.“* (J., 29 let)

Otázkou je, do jaké míry je případná změna postojů v dané oblasti přiměřená a pro vývoj naší společnosti žádoucí. Tato problematika však již výrazně překračuje rámec této práce. V daném případě jde o legitimní proces komunikace v rámci demokratické společnosti a legitimního prosazování specifických zájmů. Každopádně – a závěry této práce to potvrzují – je určitá tolerance předpokladem pro diskusi na dané téma.

Literatura

- Aardweg, G. van den. (2003). *Terapie homosexuality. Rádce pro postižené a poradce*. Praha : Hnutí pro život.
- Ange, D. (1995). *Homosexuální...Kdo jsi? Kam jdeš?* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství.
- Brzek, A., Pondělníčková-Mašlová, J. (1992). *Třetí pohlaví?* Praha: Scientica Medica.
- Brož, J. Strana holandských pedofilů. *Reflex*, 2006, č.24, s.17
- Fanel, J. (2000). *Gay historie*. Praha: Dauphin
- Hayes, N. (1998). *Základy sociální psychologie*. Praha: Portál.
- Giddens, A. (1999). *Sociologie*. Praha: Argo.
- Jak jsme tolerantní*. Tisková zpráva Centra pro výzkum veřejného mínění. c2003 [cit. 2006-06-01]< http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100199s_ov30324.pdf>
- Janošová, P. (2000). *Homosexualita v názorech současné společnosti*. Praha: Karolinum.
- Kaňka P., Scheansová, A. Pedagog a homosexualita. In *Problematika dětské pornografie a její prevence na škole* Praha: VÚP ve spolupráci s MŠMT, 2003, s.27-42 [cit. 2006-06-05]. <<http://www.004.cz/view.php?cislocclanku=2005082159-Pruvodce-pro-pedagogy-homosexualita-ucitel-gay-lesba>>
- Kosek, J. (2004). *Člověk je (ne)tvor společenský*. Praha: Argo, Dokořán.
- Kubanová, J. (2003). *Statistické metody pro ekonomickou a technickou praxi*. Bratislava: Statis.
- Kuncová, H. (2004). *Postoj společnosti k homosexualitě*. Závěrečná zpráva z výzkumu. Vedoucí práce M.Osuský
- Mallon, G. P. (1998). *We don't Exactly Get The Welcome Wagon*. New York: Columbia University Press.
- Procházka, I. (2002). *Coming out. Průvodce obdobím nejistoty, kdy kluci a holky hledají sami sebe*. Brno: Stud.
- Stehlíková, D., Procházka I., Hromada, J. (1995). *Homosexualita, společnost a AIDS v ČR*. Praha: Orbis.
- Talandová,J. *Sociální postavení lesbických žen v České republice a alternativní rodinné modely v kontextu heterosexuální společnosti: Diplomová práce*. Praha:

Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Katedra sociální práce, 1996/97. Vedoucí práce Zuzana Havrdová

Velký lékařský slovník [cit.2006-06-01].

<<http://www.maxdorf.cz/maxdorf/vls/index.php?action=detail&id=011620&what=homosexualita&PHPSESSID=9c4ecf16486f3a6eb09b47d928f24736&ctest=1>>

Weiss, P., Zvěřina, J. (2001). *Sexuální chování v ČR – situace a trendy*. Praha: Portál.

Zvěřina, J. (2003). *Sexuologie (nejen) pro lékaře*. Brno: Cerm.

Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů

Internetové adresy

<http://www.004.cz>

<http://www.stud.cz>

<http://www.narth.com>

<http://www.partnerstvi.cz>

<http://www.gll.cz>

Příloha 1

POSTOJE SPOLEČNOSTI K HOMOSEXUALITĚ

Dotazník

Prosíme o vyplnění následujícího dotazníku zjišťujícího postoj současné společnosti k homosexuálům a registrovanému partnerství. Tento dotazník je důvěrný, Vaše odpovědi budou použity jako podklad pro celoroční práci studentek Fakulty sociálních věd UK. Předem děkujeme za Váš čas, který vyplněním dotazníku strávíte.

Lucia Ftáčnicková

Helena Kuncová

Vybrané odpovědi zakroužkujte, případně vypište vlastními slovy.

1. Jste: a) muž
 b) žena

2. Věk:

3. Nejvyšší dosažené vzdělání (nebo právě probíhající):
 - a) základní
 - b) vyučen(a)
 - c) střední bez maturity
 - d) střední s maturitou
 - e) vyšší odborné
 - f) vysokoškolské

4. Vyrůstal(a) jste v rodině:
 - a) tvořené oběma rodiči
 - b) tvořené pouze jedním z rodičů
 - c) bez rodičů, vychovávali mě příbuzní
 - d) v dětském domově

5. Vyskytuje se ve vašem okolí někdo homosexuálně orientovaný? (možno označit i více než jednu odpověď)
 - a) ano, jde o mého příbuzného
 - b) ano, takový člověk patří mezi mé přátele
 - c) ano, znám více takových lidí
 - d) nevím o tom
 - e) ne, jsem si jist, že nikoho takového neznám
 - f)

6. Váš názor na homosexualitu je :
 - a) jde o nemoc
 - b) jedná se o úchylku
 - c) je to jedna z variant vrozené lidské sexuality
 - d) je hloupost se homosexualitou zabývat, jedná se o výmysl znuděných lidí moderní doby

e)

7. Kdo nejvíce ovlivnil Váš názor na homosexualitu? (možno označit i více než jednu odpověď)

- a) kamarádi, vrstevníci, známí
- b) rodina
- c) televize, tisk, literatura
- d) škola
- e) církve
- f) osobní setkání s homosexuálem
- g) nikdo na mě v tomto směru nepůsobil
- h)

8. Homosexuálové

- a) jsou plnohodnotnými členy společnosti, pouze mají jinou sexuální orientaci
- b) společnosti neškodí, ale ani nijak neprospívají
- c) jsou úchylná prasata, jež ohrožují naši společnost
- d)

9. Registrované partnerství

- a) je zbytečné, nemá význam se jím zabývat
- b) jsem proti jeho umožnění, devaluje rodinu a boří společenské hodnoty
- c) jsem pro jeho zavedení, nikomu neublíží a homosexuálům pomůže
- d)

10. Jaký je Váš názor na svěření dítěte do péče homosexuálním párům?

- a) rozhodně souhlasím, pro dítě je lepší vyrůstat v láskyplném svazku homosexuálů než v nefungující heterosexuální rodině
- b) souhlasím, ale homosexuální páry by musely splnit jisté kritéria stejné jako heterosexuální páry
- c) spíše nesouhlasím, vyrůstání v rodině tvořené zástupci pouze jednoho pohlaví by mohlo mít na dítě negativní vliv
- d) rozhodně nesouhlasím, toto by nemělo být umožněno, ohrožuje se tím základní funkce rodiny - výchova dětí
- e)

11. Do jaké míry Vám něco vadí nebo nevadí, pokud

- 1 – úplně vadí
- 2 – spíše vadí
- 3 – spíše nevadí
- 4 – vůbec nevadí
- 5 - nevím

a) Vadí Vám žít ve společnosti s homosexuály?

1 2 3 4 5

b) Vadilo by Vám s homosexuálem pracovat?

1 2 3 4 5

c) Vadilo by Vám žít v sousedství s homosexuálem? (stejná bytovka, ulice)

1 2 3 4 5

d) Vadilo by Vám žít ve stejném bytě s homosexuálem?

1 2 3 4 5

12. Společnost se k homosexuálům staví:

- a) vstřícně
- b) neutrálně
- c) netolerantně

13. a) Zajímáte se o činnost nějaké neziskové organizace? (např. čtete časopisy vydávané touto organizací apod.)

Ano.....1
Ne.....0

b) Přispíváte na nějakou neziskovou organizaci?

Ano.....1
Ne.....0

c) Jste členem nějaké neziskové organizace?

Ano.....1
Ne.....0

14. Homosexuálně orientovaní jedinci by podle Vás měli:

- a) žít v pohlavní zdrženlivosti
- b) žít v homosexuálním partnerství
- c) usilovat o svou heterosexuální adaptaci
- d)

15. Umožnili byste homosexuálům uzavřít registrované partnerství?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

16. Z jakých důvodů byste uzavření tohoto svazku - registrovaného partnerství umožnili, popř. neumožnili?

.....
.....
.....
.....

17. Myslíte si, že homosexuální orientace může mít vliv na výkon některých povolání (učitel, instruktor na dětském táboře, vychovatel..)?

- a) ano, některá povolání by homosexuálové vykonávat neměli
- b) ne, homosexualita nemá vliv na výkon povolání
- c) nevím, nejsem schopen posoudit
- d)

18. Vyjádřete míru svého souhlasu s následujícími tvrzeními pomocí škály od 1 do 5, přičemž :

- 1 znamená s tvrzením souhlasím
- 2 souhlasím částečně
- 3 spíše nesouhlasím
- 4 nesouhlasím
- 5 nevím, nedokáži posoudit

a) Registrované partnerství by mělo být uzákoněno co nejdříve.

1 2 3 4 5

b) Homosexualita je vrozená, sexuální orientace je trvalá a nedá se změnit.

1 2 3 4 5

c) Lesbickým párům by mělo být umožněno umělé oplodnění.

1 2 3 4 5

d) Mezi homosexuály je více lidí nakažených nějakou pohlavní chorobou než mezi většinovou populací.

1 2 3 4 5

e) Někteří lidé se svou homosexuální orientací dělají zajímavými, chtějí se odlišovat.

1 2 3 4 5

f) Homosexualita poškozují stabilitu společnosti natolik, že by měla být trestná.

1 2 3 4 5

19. Prožil(a) jste někdy osobní homosexuální zkušenost (minimálně líbání s osobou stejného pohlaví)?

- a) ano, šlo o trvalejší vztah
- b) ano, ale jednalo se pouze o jednorázovou zkušenost
- c) ano, prožil(a) jsem více jednorázových zkušeností
- d) nikdy
- e)

pokud jste u této otázky č.19 označili možnost d, přejděte prosím, k otázce č.24, pokud jste zvolili jinou odpověď, pokračujte otázkou č.20

20. Za jakých okolností tato Vaše zkušenost proběhla?

- a) na párty (mezi lidmi, víceméně neplánovaně)
- b) šlo o sázku
- c) měl(a) jste chuť vyzkoušet něco nového a prostě se naskytla příležitost
- d) plánovaně
- e)

21. Proběhla některá z Vašich homosexuálních zkušeností pod vlivem drog, alkoholu?

- a) ano, jedna
- b) ano, více
- c) ne

22. Jak se na prožitou zkušenost(i) díváte zpětně?

.....
.....
.....
.....

23. Myslíte si, že měla tato vaše zkušenost vliv na Vaše postoje k homosexuálům?

- a) ano, jsem k homosexuálům tolerantnější
- b) ano, ale míra mé tolerance se spíše snížila
- c) ne, nijak mé postoje neovlivnila
- d)

24. Věříte v Boha?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne

25. K jaké církvi se hlásíte?

- a) Církev římskokatolická
- b) Českobratrská církev evangelická
- c) Církev československá husitská
- d) Jiná:.....
- e) Nehlásím se k žádné církvi

Příloha 2

Názory respondentů na registrované partnerství

Celkem 77 náhodně uspořádaných odpovědí na otázku „Z jakých důvodů byste uzavření registrovaného partnerství umožnili, popř. znemožnili?“.

Názory proti registrovanému partnerství podtrženy.

- (Registrované partnerství) zabrání promiskuitě.
- (Registrovaní partneři) nebudou obtěžovat jiné.
- Ano, pokud se nebude jednat o manželství.
- Ne, je to úchylnost, ať vrozená nebo vymyšlená. Neměla by se podporovat.
- (Jde o) plnoprávné využití občanských a státních práv a zákonodárství.
- Ne, ať si uzavřou jinou – inominální smlouvu podle občanského zákoníku 3
- (ano) z praktických důvodů, mělo by to pro ně stejné právní výhody jako manželství,
- (Ano), ale tyto páry by musely splnit stejná kritéria jako páry heterosexuální.
- Spíše ne, právo na informaci o zdravotním stavu lze zajistit sdělením ošetřujícímu lékaři, hmotný majetek lze převést, (heterosexuální) jedinci také neuzavírají svazky.
- (Ano), jsou plnohodnotnými členy společnosti.
- (Zřejmě ano), prevence proti AIDS
- Určitě pro společný majetek a jeho dědění, poskytování informací o zdravotním stavu (nad možností výchovy cizích, osvojených dětí váhání).
- (Ano) Jsou to normální lidé, pouze mají jinou sexuální orientaci.
- (Ano), pokud by (toto partnerství) zákonem povoleno.
- Myslím, že by to nikomu nemělo uškodit – proč tedy ne, když si to homosexuálové přejí?

- Není správné někomu odpírat jeho zájmy a touhy. Měli bychom tyto lidi spíše podporovat a pomáhat ulehčit život v naší společnosti. Pokud je mezi lidmi kladný vztah, láska, je jedno o jaký se jedná pár. Dobro a láska by měly být podporovány.
- (Ano) společný majetek, dědictví, stejná práva jako rodinní příslušníci v nemoci apod.
- (Ano), rozhodovat by se měli sami a ne aby za ně rozhodovala společnost.
- (Ano), z důvodu demokratických svobod.
- (Ano), z důvodů právních.
- Registrované partnerství se netýká jen homosexuálů. Naopak, ve spojitosti se sexem má stát zájem především na heterosexuální rodině
- Když to chtějí, tak ano.
- Je to jejich život, mají právo si ho žít jak chtějí.
- Svobodné naplnění života (bez omezení druhých).
- (Ano), omezovalo by to časté střídání partnerů.
- (Ano), z důvodu jasného vymezení vztahů.
- (Ano), aby nedocházelo k diskriminaci.
- (Ano), nediskriminovat.
- (Ano), právo na informace, majetkové společenství.
- (Ano), právo na informace, majetkové vztahy, dědění.
- Myslím si, že každý by měl mít rovnocenné postavení ve společnosti ať je Číňan či Čech, křesťan či muslim a stejně tak homosexuál či heterosexuál.
- Žít a nechat žít.
- (Ano) zajištění partnera při nemoci apod.
- Zrovnoprávnění jedince s ohledem na jeho orientaci, majetkové vztahy by se zjednodušily. Možnost výchovy dítěte.
- Jsou jako normální lidi.

- Nikomu (registrované partnerství) neublíží a homosexuálům pomůže.
- Měli by mít stejná práva jako heterosexuální pár, který uzavřel manželský svazek. Možnost získání informací ve zdravotnickém zařízení stejně jako rodinní příslušníci.
- I homosexuálové mají právo na rodinný život.
- (Ne) z důvodů většinové části společnosti, kde je model otec – matka takové děti (vyrůstající v registrovaném partnerství) by v této době narážely na spoustu problémů se společností a škodilo by to jejich psychice.
- Měli by mít tu možnost, ale na druhou stranu to může mít negativní vliv na výchovu. Chce to hledat vhodný kompromis.
- (Registrované partnerství) nikomu neublíží, někomu pomůže.
- Nevidím žádný důvod k uzavírání registrovaných partnerství, pokud na tom ale homosexuálnímu páru záleží, neměla by tomu společnost bránit.
- Homosexuálové by měli mít stejné možnosti jako heterosexuální lidé. Kromě toho nikomu to neublíží a jim to pomůže. Vždyť o nic nejde, jen o stejná práva jako mají manželé.
- Proč neumožnit?
- Potřeba právního zázemí pro partnery.
- Proč ne?
- Nevidím pro to důvod, aby bylo umožněno. Hlavním smyslem manželství je vznik rodiny – tudíž výchova dětí. Homosexuální pár není biologicky této role schopen, tudíž nevidím důvod proč by měl být jejich vztah a vztah státu právně upraven.
- Mají právo na stvrzení svého soužití jako každý jiný (myšleno jako heterosexuálové).
- Ne. Základ společnosti je rodině – muž a žena.
- Umožnit pouze pro možnost požívání finančních výhod, nikoli se statutem rodiny heterosexuálních párů.

- Záleží na jaké úrovni. Ne děti, ale ano práva podobná manželství (dědictví, možnost právně zastoupit).
- Nikomu to neublíží a jim to pomůže. Mají mít stejná práva jako heterosexuálové.
- Mělo by být přirozené, že každý člověk může žít s tím, koho má rád a být s ním nějakým způsobem oficiálně spojen, když o to stojí. Je naprosto neuvěřitelné, že takový zákon ještě nemáme, myslím, že je to homofobie různých církví apod.
- Není to důležité – mají-li se rádi – k čemu potřebují právní zaopatření?
- Aby mohli získat stejná práva jako heterosexuální páry, které se milují. Dát slib věrnosti druhému člověku na celý život by nemělo být nijak omezeno.
- (Ano), umožnit, kdykoliv to daná dvojice chtěla.
- (Ano), možnost legitimního soužití.
- (Ano), z důvodů majetkových, kvůli nemocnicím, vzájemné zastupování, péče o dítě apod.
- Jde o to, že tito lidé pak k sobě „právně“ patří. Pokud např. chtějí uzavřít toto partnerství dva cizinci, chtějí asi žít v jedné zemi a jeden z nich tím automaticky získává občanství ve státě druhého, bez toho je to dost obtížné (papírování ...), přitom pro heterosexuály stačí jediné – svatba, v tom vidím diskriminaci.
- (Ano), např. návštěvy nemocného partnera v nemocnici, uznání 2 partnerů jako páru, všeobecné získání práv, která mají heterosexuální páry.
- Spíše nevidím důvod proč jim to neumožnit.
- Ze stejných důvodů, z jakých se uzavírají/neuzavírají manželství.
- Stejná (homosexuální) orientace, právo na oficiální sexuální orientaci
- Protože to jsou úplně normální lidi.
- Proč nedovolit, komu to bude na obtíž.
- Mají na to právo, umožní jim to dědit, zjistit zdravotní stav partnera atd.

- Mají mít stejná práva jako heterosexuálové.
- Měli by mít nějaké právní jistoty, když spolu trvale žijí.
- I homosexuálové by měli mít ze zákona právo na uzavření oficiálního svazku.
- Mají na to stejné právo jako heterosexuální páry.
- Uzavření svazku přináší výhody heterosexuálům a homosexuálové o ně tím pádem přicházejí. Mají na to právo, jsou to normální lidé. Když se například někomu něco stane, ten druhý k němu nemá přístup – není příbuzný ani ve svazku.
- (Ano), je to normální.
- Homosexuálové by měli mít stejné možnosti v partnerství jako mají heterosexuálové. Jestli se mohou ženit heterosexuální páry, proč by nemohly homosexuální?!
- Myslím, že na to mají právo, je to přirozená orientace.
- Každý má právo být šťastný, ale jsem proti svěřování dětí do péče homosexuálních párů.
- (ano), protože si myslím, že homosexuálové mají na registrované partnerství stejná práva jako heterosexuálové
- Každý člověk má právo žít s osobou, kterou miluje a v případě, že se jí něco stane o tom dostat informace, po její smrti dědit apod., což ve volném svazku možné není.

Projekt bakalářské práce

Helena Kuncová

Helena.ku@tiscali.cz

3. ročník bakalářského studia

Sociologie a sociální politika, UK FSV

LS 2005/2006

Název práce:

Postoje společnosti k homosexualitě

Cíl práce:

1. Zmapování postojů lidí k homosexuálům, registrovanému partnerství a možnosti adopce dětí homosexuálními páry.
2. Zjištění jaký vliv na tvářením postojů k homosexuálům mají faktory jako je rodinné prostředí, výchova, osobní vztah k homosexuální osobě, příslušnost k církvi, víra v Boha, apod.
3. Zjištění, jak sami homosexuálové vnímají postoje společnosti k homosexualitě.
4. Popis vývoje instituce registrovaného partnerství v ČR v čase, srovnání se situací v zahraničí.

Metoda práce:

Výzkum - dotazníkové šetření - Postoje společnosti k homosexualitě realizované v roce 2004 v Praze, rozhovory s homosexuálně orientovanými, představiteli organizace sdružující homosexuálně orientované, představiteli církve a dalšími osobami.

Struktura práce :

Úvod, zasazení problematiky do teoretického rámce a reality společenského vývoje, formulace hypotéz, vlastní analýza dat, interpretace zjištěných faktů, závěr.

Orientační seznam literatury:

Janošová, P. (2000). *Homosexualita v současné společnosti*. Karolinum. Praha

Talandová, J. (1996/7). *Sociální postavení lesbických žen v České republice a alternativní rodinné modely v kontextu heterosexuální společnosti*. Diplomová práce. Filosofická fakulta UK

Blaha, M. (2006). *Internalizovaná homofobie*. Práce středoškolské odborné činnosti. Havlíčkovo gymnázium

Stehlíková, D. (2000). *Homosexualita, společnost a AIDS v ČR*. Praha. Karolinum

Bos, P.(1999). *Homosexualita jako duchovní pevnost*. Praha. KMS.

Konzultant :

PhDr. Pavel Kuchař, CSc.

S vedením práce vyslovil souhlas:

Vdne

podpis